

Університетський ліцей – старт у майбутнє

Володимир ШЕВЧЕНКО,

доктор фізико-математичних наук, професор, Герой України, ректор Донецького національного університету, академік Національної академії наук України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України

Створення двадцять років тому ліцею при Донецькому національному університеті (у 1990 році – державному) мало на меті навчання й виховання здібних до наук учнів старших класів у спеціально організованій педагогічній системі. Її автором є професор Валентин Алфімов. Ліцей був одним із перших україномовних навчальних закладів для юних обдаровань Східної України й першим загальноосвітнім закладом, який увійшов до структури вищого навчального закладу в СРСР.

За роки його існування ліцей закінчили 2176 випускників. З них 155 золотих та 152 срібних медалісти. Усі – талановиті, високоерудовані молоді люди, добре підготовлені до навчання в університеті, морально, духовно й фізично розвинені, дисципліновані.

У ліцеї щороку в 10–11 класах навчаються 280 школярів Донеччини. Вони поглиблено вивчають історію, математику, фізику, хімію, біологію, філологію (українська мова і література, російська мова і література, новогрецька мова). Усі ці профілі створено для підготовки майбутніх студентів на відповідних факультетах університету.

Завдяки Донецькому національному університету юні таланти мають можливість безкоштовно користуватися дослідами лабораторіями, комп'ютерними класами, бібліотечним фондом, Інтернетом, спортивними залами, проживати в гуртожитку. Кращі ліцеїсти одержують стипендії Донецької обласної ради та Вченої ради університету. Щороку на розвиток ліцею університет виділяє до 100 тисяч гривень.

Ліцей створювали для підготовки інтелектуальної еліти держави. Для цього було підібрано високопрофесійних викладачів. Близько ста професорів і доцентів допомагають учням ліцею оволодівати основами наук, розвивати творчі здібності. Під їхнім керівництвом ліцеїсти провели понад 2000 досліджень, з яких більш як 400 відзначено дипломами міжнародного, всеукраїнського та обласного рівнів. Переможцями і призерами різних олімпіад стали 593 учні.

За підтримки викладачів університету майже кожний ліцеїст брав участь у численних науково-практичних конференціях для учнів загальноосвітніх шкіл України та СНД з математики, фізики, хімії, біології, інформатики та екології, а також у Сахаровських читаннях, що проводяться в Санкт-Петербурзі, міжнародних олімпіадах із хімії, біології, інформатики, мов, обласних та всеукраїнських

змаганнях юних хіміків, біологів, математиків, істориків. Дуже часто у різних конкурсах ліцеїсти посідали призові місця.

З юними інтелектуалами ліцею зустрічалися колишній Президент України Леонід Кучма, лауреат Нобелівської премії Жорес Алфьоров. Успіхи майбутніх науковців відзначали президент Національної академії наук України Борис Патон, багато видатних державних та громадських діячів, керівники освіти і науки України та ін.

Ми пишаємося, що зусилля університету та педагогічного колективу ліцею, спрямовані на підготовку майбутніх науковців, досягли своєї мети. Сьогодні серед випускників ліцею – доктор наук і майже сто кандидатів наук. І це не випадково. Саме співпраця ліцеїстів з викладачами університету є міцним підґрунтям виховання майбутніх учених, наукової інтелігенції України. У ліцеїстів виховують почуття власної гідності, формують готовність до наукової діяльності, розвивають творчий потенціал, сприяють зануренню у світ науки. Чимало випускників ліцею стали доцентами саме нашого університету.

Більшість випускників ліцею навчається в Донецькому національному університеті. Колишні ліцеїсти також є студентами провідних ВНЗ України. Вони здобувають вищу освіту й одержують наукові ступені в найпрестижніших навчальних закладах Англії, США, Ізраїлю, Швеції, Швейцарії, Греції, Німеччини, Франції, Росії, Канади, Польщі та інших країн.

Педагоги ліцею спрямовують свої зусилля на розвиток різноманітних здібностей та інтересів старшокласників. Серед їх вихованців – гросмейстер з шахів, майстри спорту, чемпіони України та Європи з шашок, карате, дзюдо, легкої атлетики, акробатики, чемпіон світу і володар Кубка світу з більярду. Щороку 80% випускників ліцею одержують спортивні розряди. Отже, ліцей сьогодні – це заклад, де діти отримують знання найвищого ґатунку.

Випускники ліцею, які стали нашими студентами, показують найвищий рівень знань і є одними з кращих студентів в університеті. Вони готові до студентського життя завдяки міцним знанням, досвіду науково-дослідної діяльності, розвинутим творчим здібностям.

Ліцей – осередок виховання моралі. У ньому формується толерантна, самодостатня особистість із почуттям власної гідності, високим рівнем моральної стійкості. У ліцеїстів розвинута культура спілкування, вони вміють вирішувати конфлікти, володіють основами психології самовдосконалення, формами саморегуляції та самоствердження особистості.

У ліцеї працює творчий колектив педагогів. Серед них 70% мають вищу категорію і звання «учитель-методист». Викладачі ознайомлюють колег та студентів університету, які постійно проходять педагогічну практику в закладі, з сучасними технологіями педагогічної підтримки обдарованих дітей. Ця практика має неперервний характер, дає змогу студентові опанувати традиційну й інноваційну методику викладання певного предмета.

Забезпечення наступності потребує постійного докладання зусиль адміністрації ліцею та деканатів відповідних факультетів і ректорату університету, учителів і професорсько-викладацького складу, ліцеїстів та студентів у навчанні, вихованні й управлінні цими процесами. Орієнтація ліцеїстів на

професію дослідника є предметом особливої уваги педагогічного колективу ліцею й науковців університету. У кожному класі розміщено стенди з інформацією про досягнення в тій або іншій галузі науки, про видатних представників творчої та наукової інтелігенції Донеччини.

Перспективи розвитку ліцею ми вбачаємо в удосконаленні наступності навчання ліцеїстів і студентів. Основним шляхом є прискорене навчання учнів ліцею за університетською програмою. Її базою буде наскрізний навчальний план, який розпочинає університетську освіту з одинадцятого класу.

Уже сьогодні багато зроблено. Ліцеїсти навчаються за таким навчальним планом, який дає їм змогу не тільки занурюватися у світ улюбленої науки, а й опанувати теорію й методи дослідження цієї науки, брати безпосередню участь у наукових дослідженнях.

Організація навчального процесу в ліцеї передбачає опанування елементів кредитно-модульної системи, а взаємодія учнівської профспілкової організації зі студентською збагачує соціальний досвід ліцеїстів. Вони орієнтовані на навчання в університеті, на новий стиль життя і, як показує досвід, він активно приймається кожною особистістю, стає генералізуючим чинником наукового, професійного та громадянського становлення ліцеїстів як майбутньої інтелектуальної еліти України.

Ректор Донецького національного університету В.П. Шевченко і директор ліцею В.М. Алфімов серед ліцеїстів – переможців обласних та міжнародних олімпіад